

Yhteisöllisyys ja sosiaalista kanssa- käymistä edistävä toiminta iäkkäi- den asumisyksiköissä Uudellamaalla

Selvityksen tuloksia

Margit Granberg ja Pihla Nivala | Raportti | 2024

Sisällys

Johdanto	2
Yhteisöllinen asuminen Uudellamaalla	2
Yhteisöllisyyden vaikutukset mielen hyvinvointiin ja toimintakykyyn	3
Tulokset.....	4
Vastaajien perustiedot	4
Henkilöstö ja resurssit.....	5
Sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta ja sen toteuttaminen.....	8
Tilaratkaisut yhteisöllisyyden edistäjänä.....	12
Yhteisöllisyyden kokeminen.....	13
Pohdinta	15

Johdanto

Laki yhteisöllisestä asumisesta tuli voimaan vuoden 2023 alusta, minkä jälkeen hyvinvointialueiden vastuulla on ollut järjestää yhteisöllistä asumista asiakkaille, jotka tarvitsevat sitä alentuneen toimintakyvyn vuoksi. Yhteisöllinen asuminen etsii vielä paikkaansa iäkkäiden palveluissa. Lain määritelmä yhteisöllisestä asumisesta on väljä, mikä antaa hyvinvointialueille tilaa järjestää yhteisöllistä asumista omien resurssiensa ja toimintatapojensa puitteissa.

Yhteisöllinen asuminen oli GeroMetron kehittämisteemana kaudella 2023–2024. Syksyllä 2024 tehtiin kysely yhteisöllisyydestä ja sosiaalista kanssakäymistä edistävästä toiminnasta Uudenmaan alueen iäkkäiden asumisyksiköiden ammattilaisille. Kyselyn tavoitteena oli saada tietoa yhteisöllisyyden tukemisesta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan järjestämisestä ja minkälaisin resurssein sitä järjestetään. Vaikka yhteisöllinen asuminen on palvelumuotona vielä uusi ja sen konsepti tarkentuu lisää tulevaisuudessa, selvityksellä saimme tietoa siitä, miten yhteisöllistä asumista tulisi mahdollisesti kehittää.

Kyselyyn vastasi 41 sote-ammattilaista, jotka työskentelevät Uudellamaalla iäkkäiden asumispalveluiden yksiköissä. Kysely oli jaettu viiteen osa-alueeseen: perustiedot, henkilöstö ja resurssit, sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta ja sen toteuttaminen, tilaratkaisut yhteisöllisyyden edistäjänä sekä yhteisöllisyyden kokeminen. Kysely sisälsi sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä.

Yhteisöllinen asuminen Uudellamaalla

Yhteisöllisestä asumisesta säädetään sosiaalihuoltolaissa ja hyvinvointialueilla on vastuu sen järjestämisestä. Yhteisöllinen asuminen on hyvinvointialueiden järjestämä asumismuoto esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa asiakkaalla on hänen tarpeisiinsa sopiva asunto ja jossa tarjotaan sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Yhteisöllistä asumista järjestetään asiakkaalle alentuneen toimintakyvyn tai kohonneen hoidon tarpeen vuoksi korkeasta iästä, sairaudesta, vammasta tai muusta vastaavasta syystä johtuen. (Valvira, i.a.)

Yhteisöllistä asumista voidaan järjestää iäkkäille, kehitysvammaisille ja vammaisille sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujille (Valvira, i.a.) Kysely suunnattiin yksinomaan iäkkäiden asumispalveluihin.

Hyvinvointialue tekee asiakkaalle palvelutarpeen arvioinnin, asiakassuunnitelman ja päätöksen yhteisöllisen asumisen järjestämisestä. Asukas on vuokralla asunnossaan. Asiakkaan yksilöllisiin tarpeisiin vastaavat sosiaalipalvelut arvioidaan erikseen. Yhteisöllisessä asumisessa ei ole henkilöstömitoitusta eikä sitä voi rinnastaa ympärivuorokautiseen

palveluasumiseen. Kotihoidon palveluja on kuitenkin mahdollista suunnitellusti järjestää myös yöaikaan. (Valvira, i.a.)

Hyvinvointialueen on varmistettava omavalvonnalla, että yhteisöllinen asuminen on laadukasta ja vastaa asiakkaan palvelutarpeisiin. Palveluntuottajalla on oltava riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset valmiudet laadukkaiden ja turvallisten palveluiden toteuttamiseen. (Valvira, i.a.)

Yhteisöllisyyden vaikutukset mielen hyvinvointiin ja toimintakykyyn

Mielen hyvinvointia voidaan tukea kaiken ikäisenä ja kaikissa elämäntilanteissa. Mielen hyvinvointi ei ole pysyvä tila, vaan se muuttuu elämäntilanteiden mukaan ympäristöissä, joissa toimimme ja kohtaamme muita ihmisiä. Läheiset ihmiset ja hyvät ihmissuhteet sekä niihin liittyvä vuorovaikutus on tärkeää hyvinvoinnin kannalta. Jo yksi merkityksellinen ihminen voi tuoda ikääntyneelle ihmiselle turvaa ja läheisyyttä. Ihmissuhteita voidaan tukea arjessa monella tavalla, esimerkiksi yhteydenpidolla läheisiin ihmisiin ja järjestämällä kaikille asukkaille yhteistä toimintaa. (Björkqvist ym., 2022.)

Ikääntyminen tuo elämään muutoksia, jotka haastavat mielen hyvinvointia. Toimintakyvyn heikentyessä iäkä tarvitsee toisten apua ja voi kokea yksinäisyyttä, turvattomuutta ja huolta omasta pärjäämisestään. Mielen hyvinvoinnin tukeminen on tärkeää erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien kohdalla. (Björkqvist ym., 2022.)

Mielekäs ja merkityksellinen toiminta on hyvän arjen perusta. Toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa on hyvä ottaa huomioon yksilöllisyys; kaikki eivät pidä samasta toiminnasta eivätkä kaikki viihdy isossa ryhmässä. Iäkkäälle itselleen tärkeät ja merkitykselliset asiat ovat kaiken lähtökohta. Hyvinvointia voi syntyä yhteisöön kuulumisesta tai esimerkiksi oman elämänkatsomuksen toteuttamisesta. Pienet hetket arjessa kuten taide, musiikki tai yhdessäolo voi tarjota iäkkäälle merkityksellisyyden kokemusta. Työyhteisössä tulee olla suunnitelmallisia työtapoja mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen ikääntyneiden palveluissa. Ymmärrys siitä, mitä mielen hyvinvoinnilla ja sen edistämällä tarkoitetaan, luo pohjaa käytäntöjen luomiselle. (Björkqvist ym., 2022.)

Tulokset

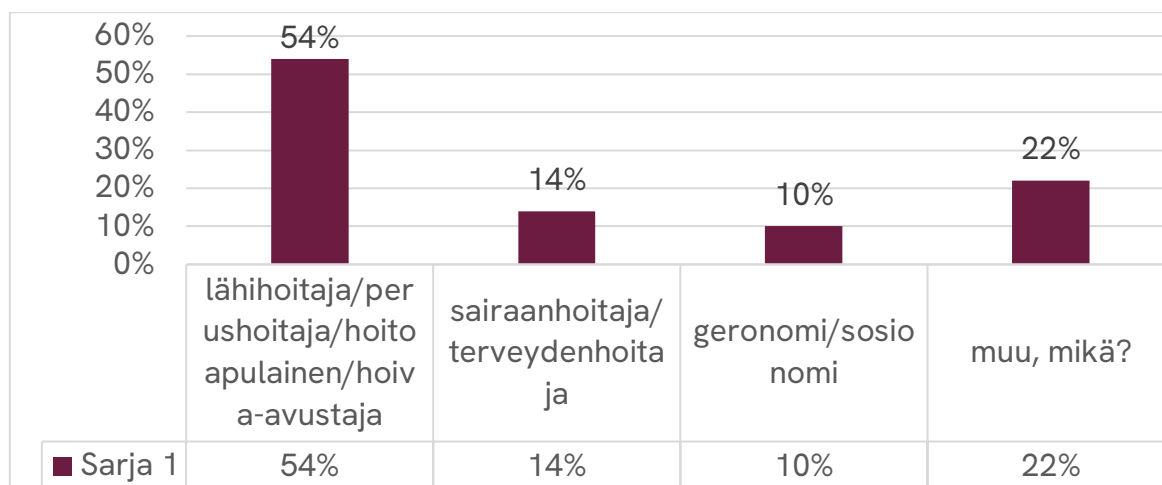
Kyselyyn vastattiin kaikilta Uudenmaan hyvinvointialueilta. Myös kaikki eri asumistyyppien yksiköt olivat vastaajissa edustettuina: yhteisöllisen asumisen, ympärivuorokautisen hoidon, hybridimuotoisen asumisen sekä hyvinvointialueen ostopalvelupaikkoja sisältävät yksiköt. Kyselylomake on tämän raportin liitteenä.

Vastaajien perustiedot

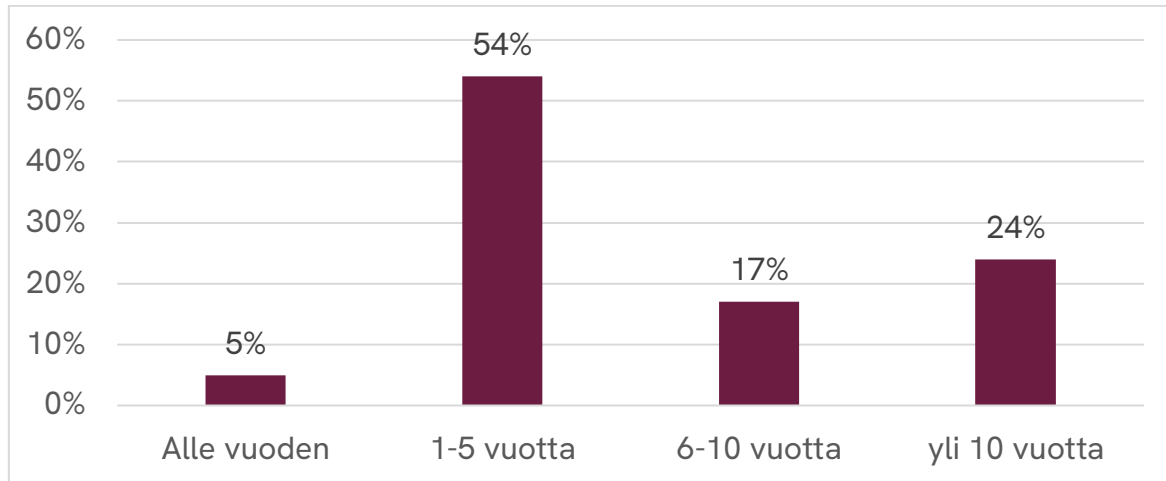
Perustiedot sisälsivät hyvinvointialueen, asumisyksikkötyypin, työskentelyvuodet nykyisessä työpaikassa ja vastaajan tehtävänimikkeen.

Suurin osuus vastauksista (44 %) tuli yhteisöllisen asumisen yksiköistä. 22 % vastaajista työskenteli ympärivuorokautisen hoidon yksiköissä. Hybridiasumisen yksiköissä työskenteleviä oli 17 %. Samoin 17 % vastaajista työskenteli yksityisellä palveluntarjoajalla, joilla oli hyvinvointialueen ostopalvelupaikkoja.

Vastaajista 54 % oli ollut alalla 1–5 vuotta. Vähintään kuusi vuotta asumispalveluissa työskennelleitä oli 41 % vastaajista. Vain 5 % vastaajista oli aloittanut alle vuosi sitten.

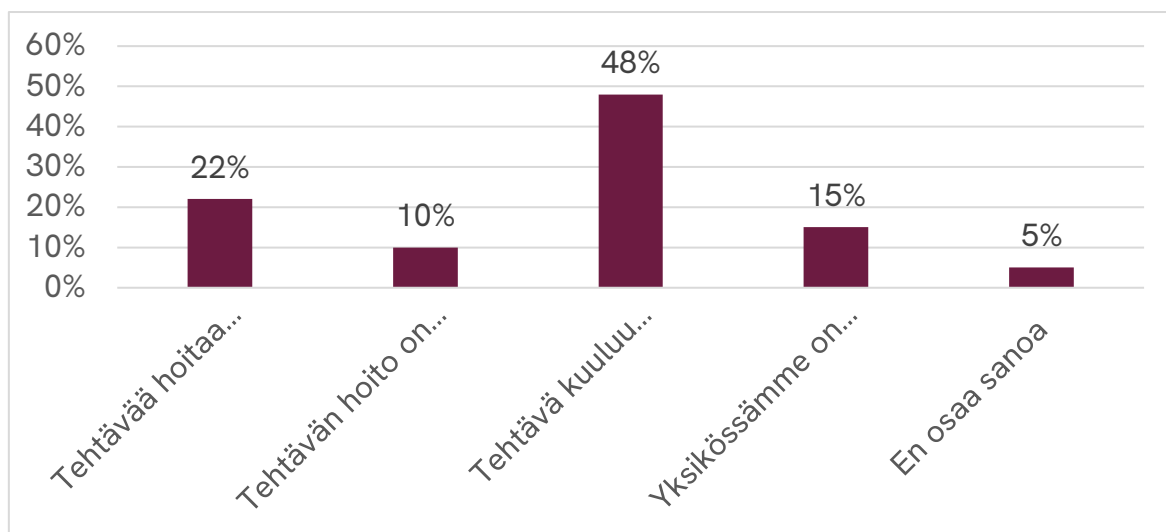
Taulukko 1. Vastaajat tehtävänimikkeittäin. Muu, mikä -kohdan vastaajat olivat pääosin yksiköiden esihenkilöitä.

Taulukko 2. Vastaaajien työskentelyaika nykyisessä työpaikassaan.

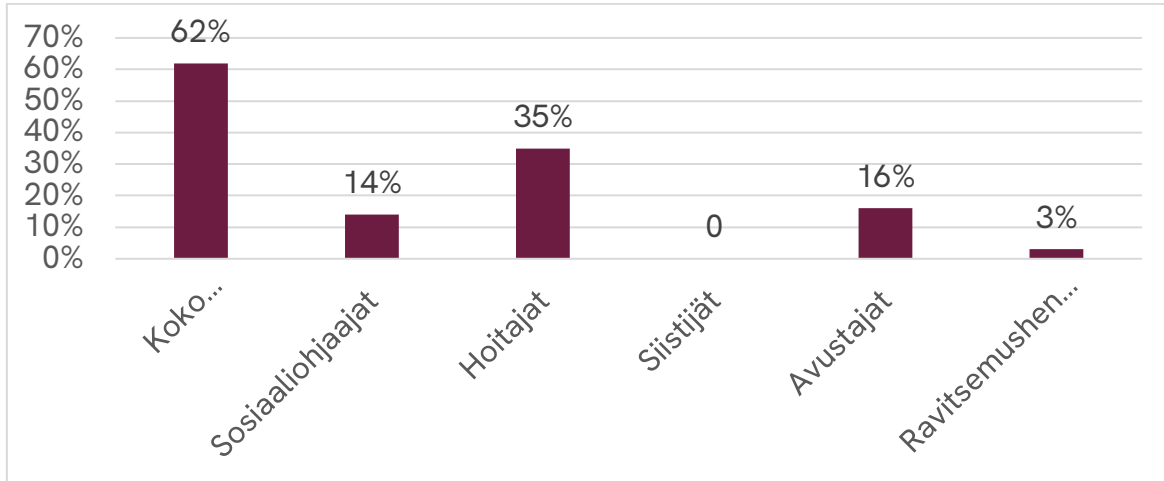
Henkilöstö ja resurssit

Yksikön resurssit ja henkilöstön osaaminen ovat merkittäviä tekijöitä yhteisöllisyyden rakentamisen ja sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan järjestämisessä. Vastuualueet, perehdytys, työntekijän omat vahvuudet ja osaaminen sekä esihenkilön tuki ovat keskeisiä yhteisöllisen asumisen toimivuuden ja kehittämisen kannalta.

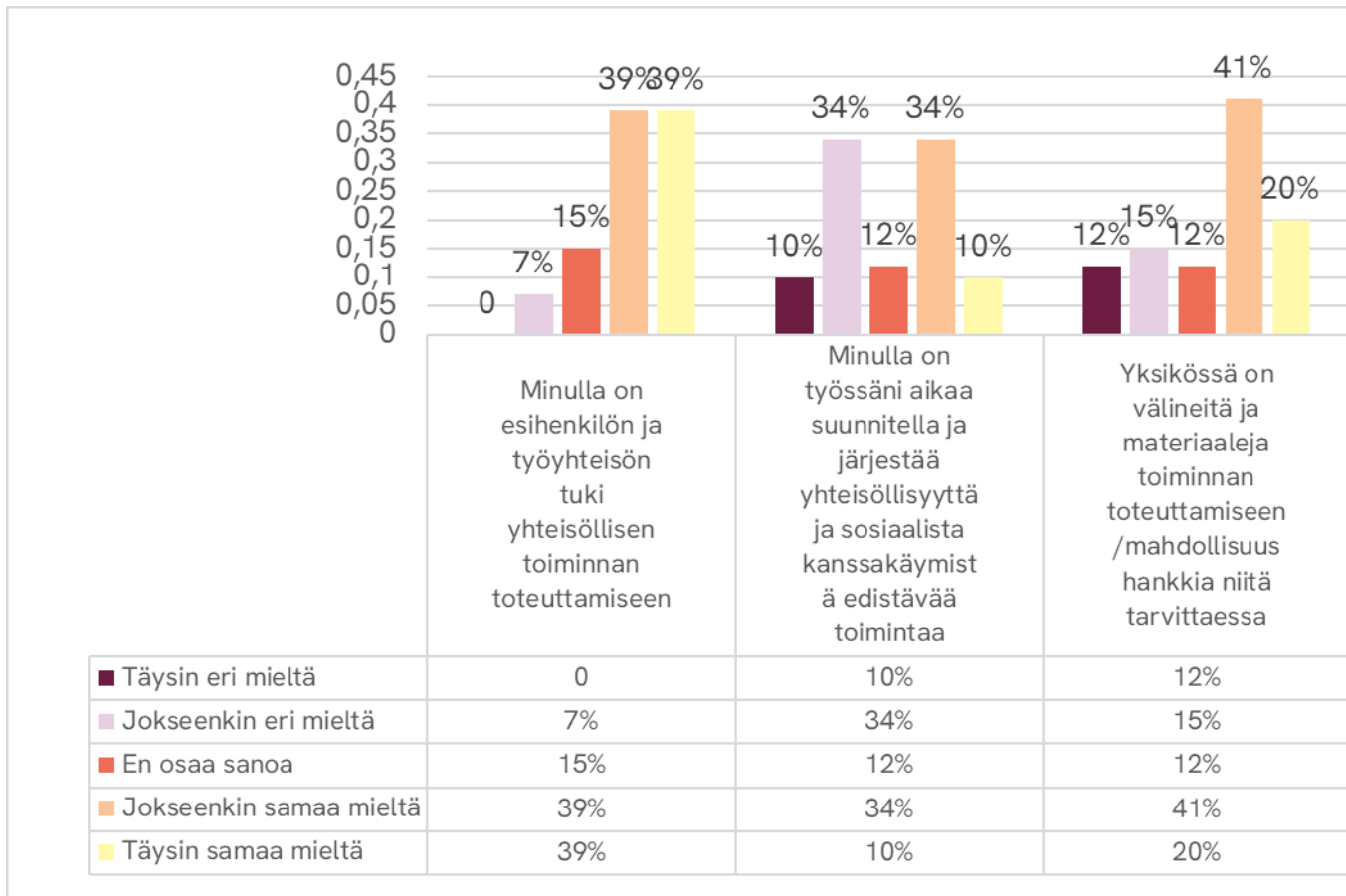

Taulukko 3. Vastuu yhteisöllisen toiminnan järjestämisestä yksiköissä.

Lähes puolessa yksiköistä vastuu yhteisöllisen toiminnan järjestämisestä kuuluu koko henkilökunnalle oman työn ohessa. Työntekijöiden perehdytys yhteisöllisyyttä ja sosiaalista kanssakäymistä edistävään toimintaan vaihteli seuraavasti: 51 % yksiköistä perehdyttää muun työn ohessa, 34 % vastaajista mainitsi henkilökohtaisen perehdyttäjän. Perehdytyskansioita oli käytössä 12 % paikoista.

Taulukko 4. Yhteisöllisyyttä edistäviin toimintatapoihin perehdytetyt. 44 % koko henkilökunnan perehdyttäneistä oli yhteisöllisen asumisen yksiköitä.

Taulukko 5. Työyhteisön tuki ja resurssit toiminnan toteuttamiseen.

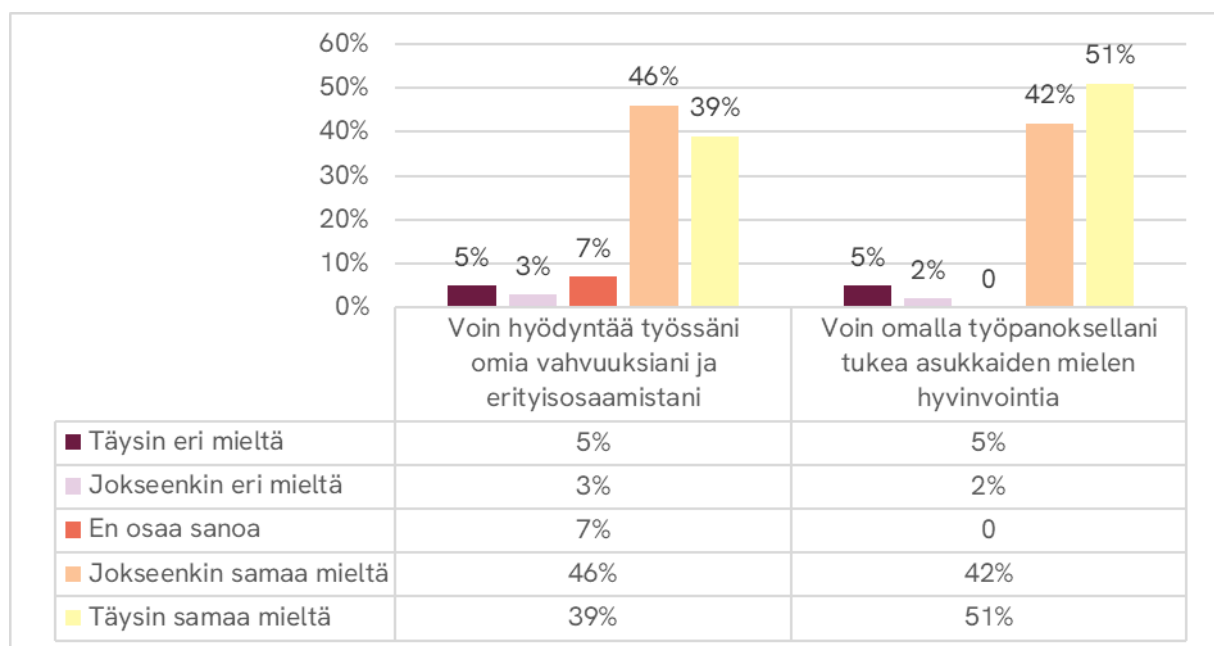
Vastaajista 39 % oli samaa mieltä siitä, että hänellä on esihenkilön ja työyhteisön tuki toiminnan toteuttamiseen. Kukaan ei ollut väitteestä täysin eri mieltä. 41 % vastaajista oli

jokseenkin samaa mieltä siitä, että yksikössä on välineitä ja materiaaleja toiminnan toteuttamiseen, mutta 12 % vastaajista oli täysin eri mieltä.

Vastaajista 34 % koki, ettei työssä ole riittävästi aikaa suunnitella ja toteuttaa yhteisöllisyyttä ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Sama määrä vastaajista kuitenkin koki ajan riittävän melko hyvin toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Aineistopankkia käytti vajaa kolmannes yksiköistä, saman verran ei. 40 % ei osannut sanoa, onko yksikössä mahdollisuutta käyttää aineistopankkia.

Eniten mainintoja aineistopankeista tuli Vanhustyön keskusliiton ylläpitämästä Vahvikkeesta (7 mainintaa) ja omista sisäisessä käytössä olevista materiaaleista. Näiden lisäksi mainittiin muun muassa Spotify, YouTube ja muita verkosta löytyviä materiaaleja.

Taulukko 6. Vahvuudet, erityisosaaminen ja oma osaaminen.

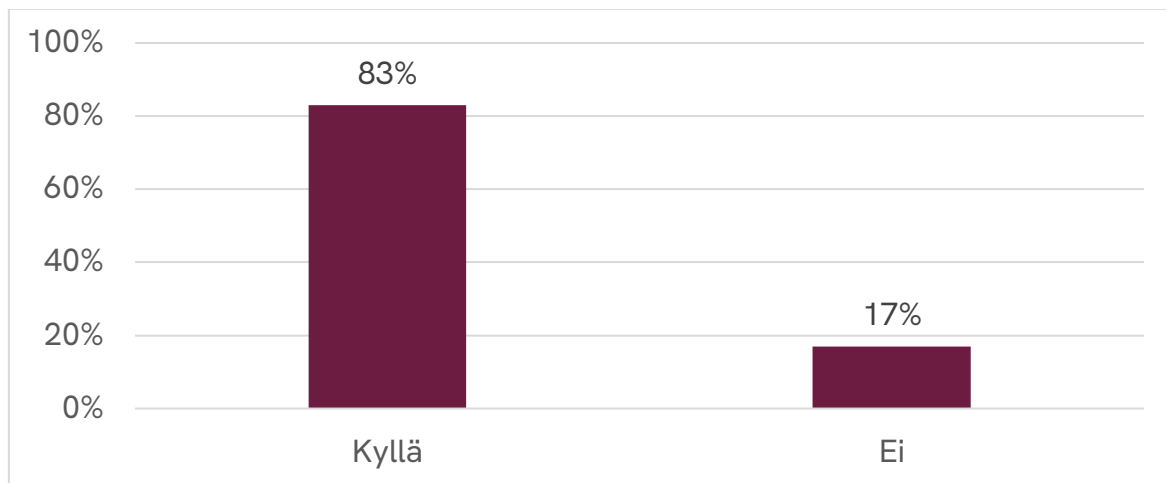
Taulukossa 6 on kuvattu työntekijöiden kokemuksia omien vahvuksien ja oman erityisosaamisen hyödyntämisestä työssä sekä kokemusta oman työpanoksen vaikutuksista asukkaiden mielen hyvinvointiin. Vastaajista 85 % koki voivansa työssään hyödyntää omia vahvuuksiaan ja erityisosaamistaan. Vastaajista 93 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että voi omalla työpanoksellaan tukea asukkaiden mielen hyvinvointia.

Yksiköistä 68 % kehittää säännöllisesti sosiaalista kanssakäymistä lisäävää toimintaa ja käytäntöjä. Kyllä-vastauksesta aukesi lisäkysymys, jossa selvitettiin, millä tavalla kehittämistä toteutetaan. Tiimikokoukset (75 %) olivat yleisin muoto, ja niiden lisäksi pidettiin erillisiä kehittäjien kokouksia ja asukaskokouksia, joissa työntekijät olivat mukana. Vaihtoehtoista saattoi valita useita. 95 % vastaajista koki, että kaikki työyhteisön jäsenet voivat halutessaan osallistua sosiaalista kanssakäymistä edistävään toiminnan ideointiin.

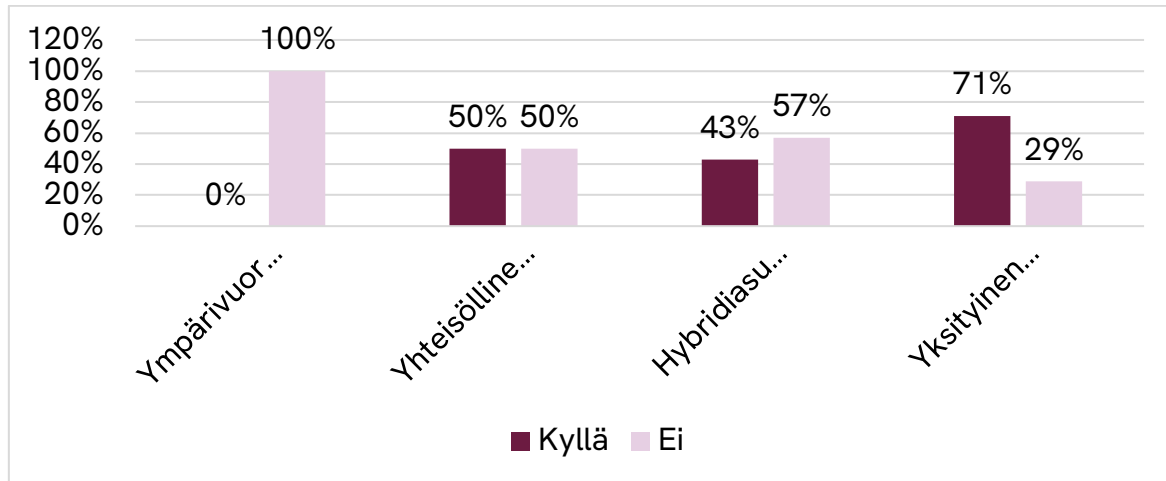
Henkilökunnan ja asukkaiden ideoita toimintaan kerätään pääasiassa suullisesti arjessa (80 %) ja kokouksissa tai muissa yhteisissä tapaamisissa (73 %). Näiden lisäksi kirjallisesti, sähköisellä lomakkeella tai sähköpostiin (20 %) ja ideointiseinällä tai aloitelaatikolla (17 %). Lisäksi mainittiin asukaskokoukset ja ideavihko.

Sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta ja sen toteuttaminen

Valtaosassa asumisyksiköissä yhteisöllistä toimintaa suunnitellaan yhdessä asukkaiden kanssa ja monissa asukkaat myös järjestävät ja ideoivat toimintaa.

Taulukko 7. Yhteisöllisyyttä ja sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan suunnittelu yhdessä asukkaiden kanssa.

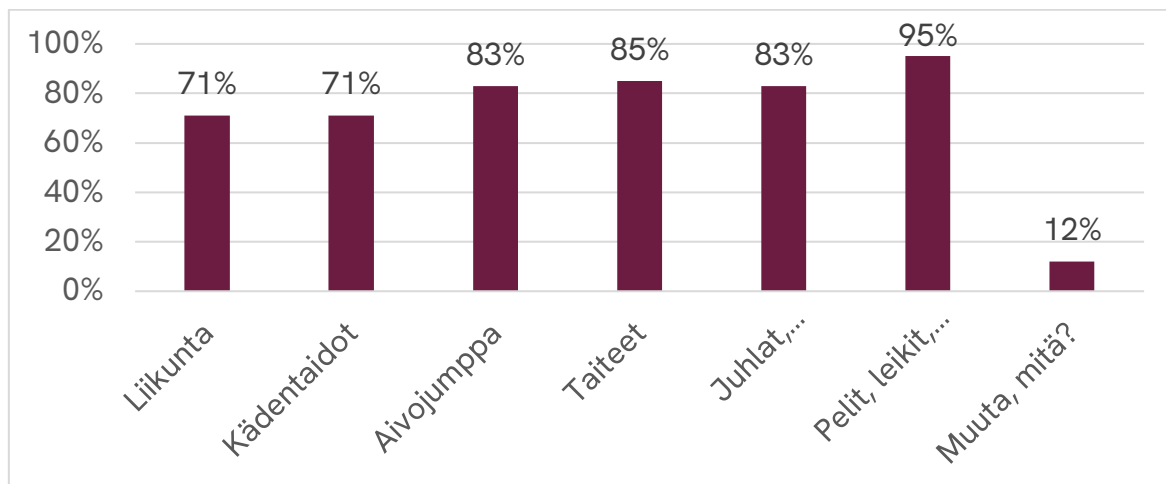

Taulukko 8. Minkä tyyppisissä yksiköissä asukkaat järjestävät ja ideoivat yhteistä tekemistä keskenään. 59 % yksiköistä asukkaat järjestävät ja ideoivat tekemistä yhdessä.

Asumisyksikön ohjelmasta ja tapahtumista tiedottaminen asukkaille

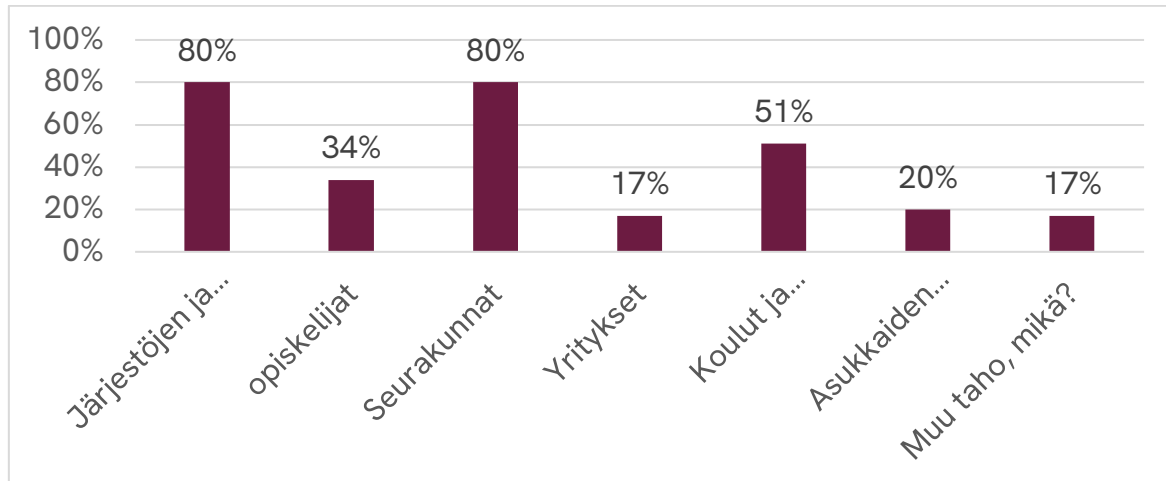
Tiedottaminen: Ilmoitustaulu (14), viikko-ohjelma (8), erilliset tapahtumailmoitukset (8), asukaspalaverit (2)

Muistutukset: Suullisesti muistuttaminen (15), kuulutukset (3)

Muuta, mitä -kysymykseen tuli seuraavat vastaukset: Sellaista, mitä vapaaehtoiset haluavat tarjota; Yhteisen ulkoilut ja luontoryhmä; Viriketuokiot aihe vaihdellen; Arvonnat, teemapäivät, kioskitoiminta sekä Pihatalkoot ja eläinten hoito.

Taulukko 9. Yksiköiden tarjoama sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta

Muu tahoa, mikä -kysymykseen vastattiin; Työpajatoiminta, Palvelutalon omat vapaaehtoiset (2); Esiintyjä ym.; Fysioterapeutti ostopalveluna.

Taulukko 10. Talon ulkopuoliset yhteisöllisyyttä ja sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan toteuttajat. 85 % yksiköistä käy ulkopuolisia toiminnan toteuttajia.

Talon ulkopuolisten toimijoiden järjestämä toiminta

Ulkopuoliset toimijat järjestävät paljon toimintaa asukkaille. Laulu- ja teatteriesitykset, konsertit ja musiikkihetket nousivat vastauksissa useimmin esiin (23 mainintaa). Toiseksi eniten mainintoja (16) tuli talon ulkopuolisten järjestämästä ulkoilusta. Useimmiten järjestöjen vapaaehtoiset käyvät ulkoiluttamassa asukkaita.

Päiväkodit ja koulut vierailevat esiintymässä ja viemässä tervehdyksiä juhlapyhien aikaan (4 mainintaa).

Opiskelijat järjestävät erilaisia työpajoja.

Seurakunnat pitävät hartauksia, ehtoollisia, jumalanpalveluksia ja raamattupiiriä (11 mainintaa).

Yksiköissä järjestetään leipomista, liikuntaa ja pelaamista. Vastauksissa nousi esille myös keskustelu, seurustelu ja muistelu. Talon ulkopuoliset toimijat järjestävät asukkaille erilaisia tapahtumia, kerhotoimintaa ja toriretkiä.

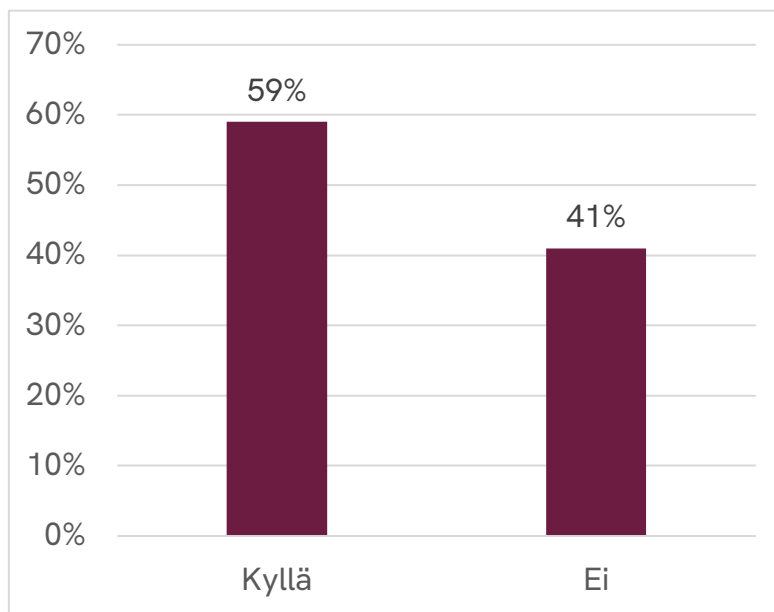
Muita mainintoja ulkopuolisten toimijoiden järjestämästä toiminnasta

- teatteri- ja musiikkiesitykset (23)
- kädentaidot (1)
- taide (1)
- kirjanluku (4)
- ystäväkoirat (3)
- kahvihetket, kahvikammari (2)

- kauneudenhoito (2)
- museosalkku (1)
- talkoot (1)
- juhannus (1)
- makkaran grillaus (1)

Kolme suosituinta toimintamuotoa asukkaiden keskuudessa:

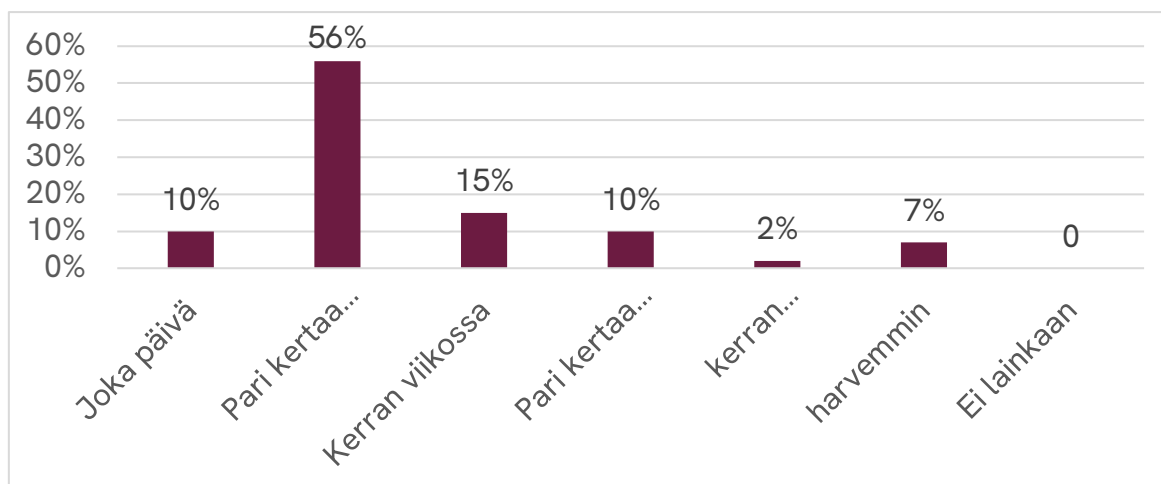
1. Juhlat, retket, tapahtumat
2. Pelit, leikit, keskustelu, seurustelu
3. Taiteet esim. piirtäminen, maalaaminen, laulaminen, musiikin kuuntelu

Taulukko 11. Kuuluuko yhteisöllisyys ja sen kokeminen asukkaiden puheissa?

Esimerkkejä yhteisöllisistä käytännöistä

Avovastauksissa mainittiin, että asukkaiden kesken on muodostunut ystävyysuhteita ja he keksivät tekemistä myös keskenään. Aukkaat ovat toisilleen tuttuja ja he auttavat toisiaan. Uusia asukkaita neuvotaan ja heille esitellään talon toimintaa.

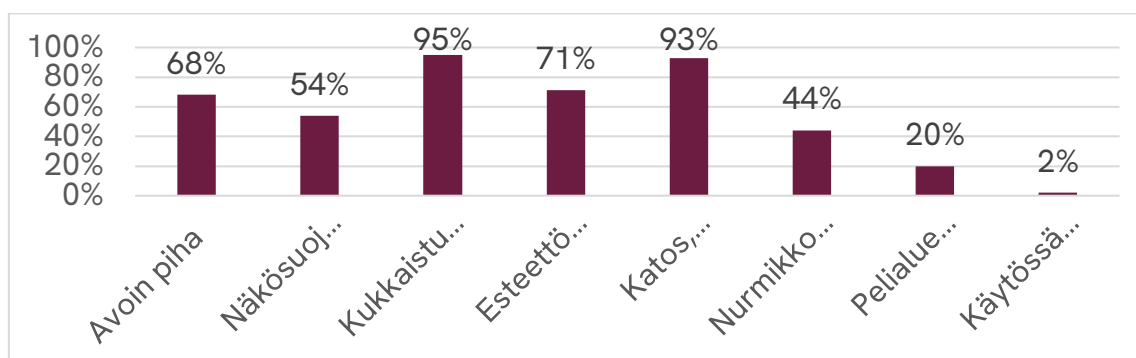

Taulukko 12. Kuinka usein valtaosa asukkaista osallistuu sosiaalista kanssakäymistä edistävään toimintaan. 81 % toiminnasta oli sellaista, johon valtaosa asukkaista osallistui vähintään kerran viikossa.

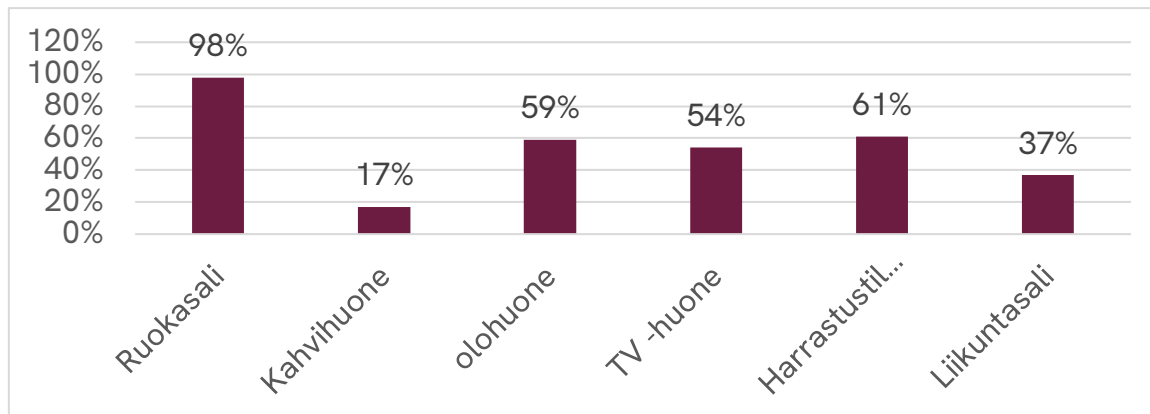
Yleisin syy toimintaan osallistumattomuudelle oli kiinnostuksen puute (20 mainintaa). Toinen syy oli voimien puute väsymyksestä, sairaudesta tai huonovointisuudesta johtuen (12 mainintaa). Sosiaalinen eristäytyneisyys mainittiin 10 kertaa. Vastauksissa mainittiin myös kiire ja samanaikaiset läheisten vierailut.

Tilaratkaisut yhteisöllisyyden edistäjänä

85 % vastaajista koki yhteisten tilojen soveltuvan sosiaalista kanssakäymistä edistävään toimintaan. 43 % paikoista asukkailla oli mahdollisuus vaikuttaa yhteisten tilojen sisustukseen. 57 % yksiköistä asukkaiden vaikutusmahdollisuudet olivat rajallisemmat, esimerkiksi pöytien siirtäminen ruokasalissa oli kielletty. Koristeilla ja askarteluilla asukkaat ja työntekijät voivat vaikuttaa yleisilmeeseen. 90 % asukkaista vietti aikaa toistensa tai läheistensä kanssa yhteisissä oleskelutiloissa. Tämän perusteella tilat koetaan viihtyisiksi.

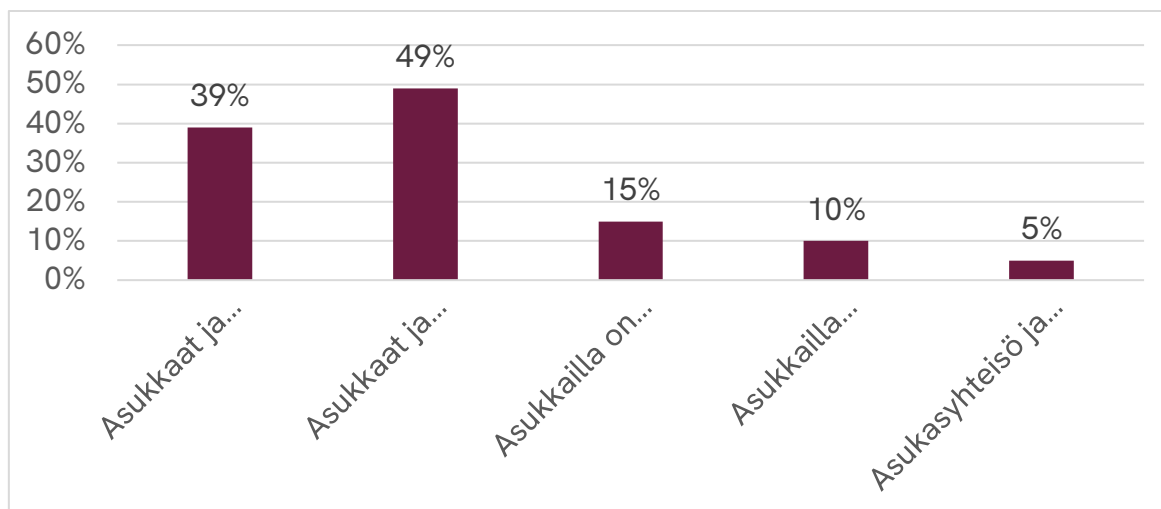
Taulukko 13. Ulkotilat asumisyksiköissä

Taulukko 14. Sisätilat asumisyksiköissä

Yhteisöllisyyden kokeminen

Suurin osa vastaajista koki yhteisöllisyyden toteutuvan asumisyksiköissä melko hyvin.

Taulukko 15. Yhteisöllisyyden kokeminen työpaikassa

Yhteisöllisyyttä edistäviä tekijöitä

Yhteiset hetket esimerkiksi kahvittelu ja ruokailu asukkaiden kanssa edistää vastaajien kokemuksen mukaan yhteisöllisyyttä. Yhteinen tekeminen ja tapahtumiin osallistuminen yhdessä asukkaiden kanssa nousivat myös esille vastauksissa. Keskustelu ja yhdessä suunniteltu ajanvietto ovat yhteisöllisyyttä edistäviä asioita.

Henkilökunta, joka tuntee asukkaat ja on aktiivinen toiminnan järjestämisessä sekä hyvä ilmapiiri henkilökunnan kesken edistää yhteisöllisyyden toteutumista. Asukkaiden tunteminen, heidän kannustamisensa toimintaan sekä tutustuttamisensa toisiinsa edesauttavat yhteisöllisyyden rakentumista. Riittävät resurssit, asenne ja aika mainittiin myös vastauksissa. Henkilökunnan osallistuminen tapahtumiin vetää myös asukkaita mukaan osallistumaan. Yhteisöllisyyden rakentumisen kannalta on tärkeää, yksikössä on toisia kunnioittava ilmapiiri ja jokainen saa olla oma itsensä. Hyvät suhteet ja yhteenkuuluvuuden tunne olivatkin keskeisessä asemassa yhteisöllisyyttä kokevissa asumisen yksiköissä.

Yhteisöllisyyttä heikentäviä tekijöitä

59 % vastaajista havaitsi yhteisöllisyyttä heikentäviä asioita työpaikassaan

Yhteisöllisyyttä heikensi poissulkeminen sekä sairauksien ja erilaisuuden ymmärtämättömyys. Osa asukkaista ja henkilökunnasta vetäytyy pois yhteisestä tekemisestä. Kaikki asukkaat eivät halua yhteisöllisyyttä tai eivät koe tekemistä itselleen mielekkääksi. Myös ajan ja tilojen puute yhteisöllisyyden rakentamiseen ja toiminnan järjestämiseen mainittiin vastauksissa. Asukkaiden toimintakyky vaihtelee, eikä kaikille yhteisöllinen asuminen ole oikea paikka. Vastauksissa mainittiin myös toiminnan huono suunnittelu, säästötoimenpiteet ja työntekijöiden heikot vaikutusmahdollisuudet.

Pohdinta

Hyvinvointialueet ovat järjestäneet sosiaalihuoltolain mukaista yhteisöllistä asumista vuoden 2023 alusta. Tänä aikana yhteisöllisen asumisen käytäntöjä ja palvelukuvausta on kehitetty Uudenmaan hyvinvointialueilla. Vastauksissa nousi esille, että työntekijöillä on halua ja osaamista rakentaa yhteisöllisyyttä ja järjestää sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Toteuttamiseen tarvitaan toimivia ja kestäviä käytäntöjä, riittävästi aikaa ja mahdollisuuksia toiminnan suunnitteluun koko työyhteisön ja asukkaiden kesken.

Vastauksissa mainittiin, että yhteisöllisessä asumisessa on osittain liian huonokuntoisia asukkaita, mikä rajoittaa työntekijöiden mahdollisuuksia erityisesti toiminnan toteuttamisessa. On tärkeää, että yhteisölliseen asumiseen löydetään palvelumuotoon sopivat asukkaat ja heitä osallistetaan jatkossakin toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Kyselyn lopussa vastaajilla oli mahdollisuus kertoa yksiköidensä hyvistä käytännöistä, joita voisi jakaa muillekin. Vastauksissa mainittiin toiminnan säännöllinen suunnittelu ja asukkaiden ottaminen mukaan suunnitteluun esimerkiksi asukaskokouksissa. Hyväksi käytännöksi mainittiin myös yhteiset kahvihetket asukkaiden kanssa, jolloin keskustellaan tulevasta; suunnitellaan juhlapyhien viettoa ja kerätään asukkaiden toiveita. Hyvänä tiedottamisen käytäntönä mainittiin viikko-ohjelma, joka oli monessa yksikössä käytössä. Esimerkkinä mainittiin myös monikulttuuristen kieliharjoittelijoiden esitelmät lähtömaistaan, minkä kautta asukkaat pääsevät nojatuolimatkalle.

Monipuolisella, pienilläkin kustannuksilla toteutetulla toiminnalla voidaan tehdä merkittävää työtä asukkaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin eteen. Avainasemassa on ajan antaminen asukkaille ja heidän toiveidensa ja tarpeidensa kuunteleminen.

Yksiköissä tarjotaan monipuolisesti toimintaa ja myös ulkopuolisten toimijoiden rooli on merkittävä yhteisöllisessä asumisessa. Asukkaille mieluisinta toimintaa olivat juhlat, retket ja tapahtumat; pelit, leikit, keskustelu ja seurustelu sekä taiteet kuten maalaaminen, piirtäminen ja musiikin kuuntelu. Mielekäästä toimintaa voi toteuttaa monella tavalla, mutta henkilökunnalla tulee olla riittävästi aikaa laadukkaan toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Aineistopankkeja oli käytössä verrattain vähän, vaikka niitä on nykyään saatavilla paljon. Toki sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa voi toteuttaa ilman aineistopankkejakin, mutta verkosta löytyy runsaasti materiaalia hyödynnettäväksi toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.

39 % vastaajista koki, että asukkaat ja työntekijät olivat yksi iso yhteisö. Lähes puolet vastaajista oli sitä mieltä, että asukkaat ja työntekijät ovat osittain samaa yhteisöä. Yhteisöllisyyden rakentuminen ja sen kokeminen ei toteudu hetkessä, vaan se vaatii aikaa ja toimivia käytäntöjä. Vastauksissa nostettiin esille, että ryhmätoiminta ei takaa yhteisöllisyyttä, vaan kaikki lähtee turvallisuuden tunteen luomisesta. Yhteisen tekemisen kautta

on mahdollisuus tulla tutuiksi ja luoda yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä asukkaille että henkilökunnalle. Merkittävää on rakentaa asukaslähtöistä toimintaa, joka on kaikille mahdollista ja vapaaehtoista. Ketään ei voi pakottaa esimerkiksi ryhmiin osallistumiseen, mutta henkilökunnan rooli on tärkeä asukkaiden huomioimisessa ja kannustamisessa mukaan.

Palvelumuotona yhteisöllinen asuminen eroaa ympärivuorokautisen hoivan ja kotihoidon palveluista. Yhteisöllisen asumisen kehittäjien keskuudessa keskustelua on herättänyt se, keille yhteisöllinen asuminen on tarkoitettu. Oikea kohderyhmä on ne iäkkäät, joiden toimintakyky on jonkin verran alentunut ja jotka tuntevat joko syvää yksinäisyyttä tai turvattomuutta kotonaan. Sama ihmisryhmä aiheuttaa nk. pyöröovi-ilmiötä päivystyksissä, joissa ei voida hoitaa heidän kokemiaan turvattomuuden aiheuttamia usein fyysisiäkin tuntemuksia.

Yhteisöllisen asumisen myöntämisen perusteet ja käytännöt tarkentuvat vielä hyvinvointialueilla ja kehittäminen jatkuu edelleen.

Lähteet

Björkqvist, T., Virkola, E., Westerholm, S., & Heimonen, S. (2022). Mielen hyvinvointi iäkkäiden palveluissa. Ikäinstituutti.

https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2022/12/MIELLEN_HYVINVOINTI_OPAS_saavutettava.pdf. Viitattu

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. Yhteisöllinen asuminen.

<https://valvira.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/yhteisollinen-asuminen>. Viitattu

Kysely yhteisöllisyydestä ja sosiaalista kanssakäymistä edistävästä toiminnasta ikääntyneiden asumisyksiköissä Uudenmaan hyvinvointialueilla

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Yhteisöllistä asumista järjestetään henkilölle, jonka toimintakyky on alentunut ja hoidon ja huolenpidon tarve on kasvanut. Yhteisöllinen asuminen sisältää asiakkaalle sopivan asunnon ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa.

Keräämme tietoja yhteisöllisyyden tukemisesta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävästä toiminnasta ikääntyneiden asumisyksiköissä Uudellamaalla. Kyselyn kohderyhmänä ovat asiakkaiden kanssa työskentelevät ammattilaiset.

Kysely sisältää monivalintakysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Varaathan riittävästi aikaa ja rauhallisen tilan mahdollisuuksien mukaan.

Vastaathan kyselyyn viimeistään 28.10. 2024!

1. Hyvinvointialue *

- Helsinki
- Länsi-Uusimaa
- Vantaa-Kerava
- Keski-Uusimaa
- Itä-Uusimaa

2. Minkä tyyppisessä asumisen yksikössä työskentelet?

*

- Ympäri vuorokautinen hoiva
- Yhteisöllinen asuminen

- Hybridiasumisen yksikkö, jossa osa asunnoista on yhteisöllisen ja osa ympärivuorokautisen hoivan asiakkaille

Yksityinen asumispalveluntarjoaja: kaupungin/hyvinvointialueen

- ostopalvelupaikkoja yhteisöllisen asumisen ja/tai ympärivuorokautisen hoivan asiakkaille

3.

Kuinka kauan olet työskennellyt nykyisessä työpaikassasi?

*

- Alle vuoden
- 1–5 vuotta
- 6–10 vuotta
- yli 10 vuotta

4.

Tehtävänimike

*

- lähihoitaja/perushoitaja/hoitoapulainen/hoiva-avustaja
- sairaanhoitaja/terveydenhoitaja
- geronomi/sosionomi
- fysioterapeutti/toimintaterapeutti
- lääkäri
- muu, mikä? _____

Yhteisöllisen asumisen henkilöstö ja resurssit

5. Kenellä on vastuu yhteisöllisen toiminnan järjestämisestä yksikössänne?

- Tehtävää hoitaa yksi kokoaikainen vastuuhenkilö
- Tehtävän hoito on jaettu kahden tai useamman henkilön kesken
- Tehtävä kuuluu kaikille oman työn ohessa

- Yksikössämme on kiertävä vuorovastuu yhteisöllisen toiminnan järjestämisessä
- En osaa sanoa

6. Miten uudet työntekijät perehdytetään yhteisöllisyyttä ja sosiaalista kanssakäymistä edistävään toimintaan?

- Henkilökohtainen perehdyttäjä
- Perehdytyskansio
- Ei erillistä perehdytystä, muun työn ohessa
- Muu tapa, mikä?
-

7. Ketkä on perehdytetty yhteisöllisyyttä edistäviin toimintatapoihin?

- Koko henkilökunta
- Sosiaaliohjaajat
- Hoitajat
- Siistijät
- Avustajat
- Ravitsemushenkilökunta

8. Valitse mielestäsi sopivin vaihtoehto

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
1) Minulla on esihenkilön ja työyhteisön tuki yhteisöllisen toiminnan toteuttamiseen	☐	☐	☐	☐	☐
2) Minulla on työssäni aikaa suunnitella ja järjestää yhteisöllisyyttä ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa	☐	☐	☐	☐	☐

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
3) Yksikössä on välineitä ja materiaaleja toiminnan toteuttamiseen/mahdollisuus hankkia niitä tarvittaessa	☐	☐	☐	☐	☐

9.

Käytössämme on aineistopankki:

- kyllä
- ei
- en osaa sanoa

10. Valitse mielestäsi sopivin vaihtoehto

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Voin hyödyntää työssäni omia vahvuuksiani ja erityisosaamistani	☐	☐	☐	☐	☐
Voin omalla työpanoksellani tukea asukkaiden mielen hyvinvointia	☐	☐	☐	☐	☐

Voit halutessasi kertoa tarkemmin.

11.

Yksikössämme kehitetään säännöllisesti sosiaalista kanssakäymistä lisäävää toimintaa ja -käytäntöjä

Kyllä

Ei

13. Voivatko kaikki työyhteisön jäsenet halutessaan osallistua sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan ideointiin

Kyllä

Ei

Voit halutessasi kertoa tarkemmin.

250 merkkiä jäljellä

Sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta ja sen toteuttaminen

Monipuolinen ja asukaslähtöinen toiminta lisää yhteisöllisyyttä asumisyksikössä. Yhteisöllisyys tukee fyysistä terveyttä, parantaa toimintakykyä ja lisää mielen hyvinvointia.

14.

Yhteisöllisyyttä ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa suunnitellaan yhdessä asukkaiden kanssa

Kyllä

Ei

15.

Järjestävätkö tai ideoivatko asukkaat yhteistä tekemistä keskenään?

Kyllä

Ei

16.

Miten henkilökunnan ja asukkaiden ideoita toimintaan kerätään?

- Suullisesti arjessa
- Kirjallisesti, sähköisellä lomakkeella tai sähköpostiin
- Kokouksissa tai muissa yhteisissä tapaamisissa
- Ideointiseinäillä tai aloitelaatikolla
- Jokin muu tapa, mikä? _____

17.

Kuinka usein ideoita käsitellään?

- Viikoittain
- Kuukausittain
- Harvemmin

18. Millaista sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa yksikössänne tarjotaan? Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

- Liikunta, esim. kuntosali, jumpparyhmät, tanssit
- Kädentaidot, esim. käsityöt, leipominen, askartelu, nikkarointi
- Aivojumppa, esim. muistelukerhot, ristikot, sudokut
- Taiteet, esim. piirtäminen, maalaaminen, laulaminen, musiikin kuuntelu
- Juhlat, tapahtumat ja retket
- Pelit, leikit, keskustelu, seurustelu
- Muuta, mitä? _____

19. Mihin toimintamuotoihin asukkaat osallistuvat mieluiten? Valitse 1–3 vaihtoehtoa.

- Liikunta, esim. kuntosali, jumpparyhmät, tanssit
- Kädentaidot, esim. käsityöt, leipominen, askartelu, nikkarointi
- Aivojumppa, esim. muistelukerhot, ristikot, sudokut, bingo
- Taiteet, esim. piirtäminen, maalaaminen, laulaminen, musiikin kuuntelu
- Juhlat, tapahtumat ja retket
- Pelit, leikit, keskustelu, seurustelu
- Muuta, mitä? _____

20.

Kuuluuko yhteisöllisyys ja sen kokeminen asukkaiden puheissa?

- Kyllä
- Ei

Voit halutessasi kertoa tarkemmin.

21.

Miten asukkaille tiedotetaan asumisyksikön tapahtumista?

150 merkkiä jäljellä

22.

Kuinka usein sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa asukkaille tarjotaan?

- Joka päivä

- 4–6 kertaa viikossa
- 2–3 kertaa viikossa
- Kerran viikossa tai harvemmin

23.

Käykö yksikössänne ulkopuolisia yhteisöllisyyttä ja sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan toteuttajia?

- Kyllä
- Ei

25. Millaista toimintaa talon ulkopuoliset järjestävät?

250 merkkiä jäljellä

26.

Kuinka usein valtaosa asukkaista osallistuu sosiaalista kanssakäymistä edistävään toimintaan?

- Joka päivä
- Pari kertaa viikossa
- Kerran viikossa
- Pari kertaa kuukaudessa
- Kerran kuukaudessa
- Harvemmin
- Ei lainkaan

27. Jos joku tai jotkut eivät osallistu lainkaan, tiedätkö mistä se johtuu?

250 merkkiä jäljellä

28.

Hyödynnetäänkö jotain seuraavista asumisyksikössä yhteisöllisyyttä tukemassa?

- Videopuhelut läheisille
- Liikuntapelit ja vuorovaikutteiset videopelit
- Robottikaverit
- Jotain muuta, mitä? _____

Tilaratkaisut yhteisöllisyyden edistäjänä

Ympäristön toimivuus, esteettömyys ja viihtyisyys lisäävät yhteisöllisyyttä. Ympäristöllä on suuri vaikutus yhteisöllisyyden kokemukseen ja mieluisat tilat voivat vaikuttaa merkittävästi yhteisöllisyyden rakentumiseen asukkaiden keskuudessa.

29. Mitkä seuraavista toteutuvat yksikössä? Voit valita useamman vaihtoehdon.

Ulkotilat

- Avoin piha
- Näkösuojattu piha
- Kukkaistutuksia, istutuslaatikoita
- Esteettämiä kulkureittejä
- Katos, terassi, istuskelupaikkoja
- Nurmikkoalue
- Pelialue esim. tikkataulu
- Käytössä ei ole ulkotiloja

30. Mitkä seuraavista toteutuvat yksikössänne?

Voit valita useamman vaihtoehdon.

Sisätilat

- Ruokasali
- Kahvihuone
- Olohuone
- Tv-huone
- Harrastustila, esim. käsityöt, askartelu
- Liikuntasali

31.

Viettävätkö asukkaat toistensa tai läheistensä kanssa aikaa yhteisissä oleskelutiloissa?

- Kyllä
- ei
- en osaa sanoa

32.

Saavatko asukkaat vaikuttaa siihen, miten yhteiset tilat on sisustettu?

- kyllä
- ei

Voit halutessasi kertoa tarkemmin.

250 merkkiä jäljellä

33.

Soveltuvatko yhteisöllisen asumisen yhteistilat mielestäsi sosiaalista kanssakäymistä edistävään toimintaan?

kyllä

ei

Tarkenna halutessasi

250 merkkiä jäljellä

Yhteisöllisyyden kokeminen

34.

Miten koet yhteisöllisyyden työpaikassasi? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Asukkaat ja työntekijät ovat mielestäni yksi iso yhteisö
- Asukkaat ja työntekijät ovat osittain samaa yhteisöä
- Asukkailla on oma yhteisönsä, jossa työskentelevät ammattilaiset vaihtuvat
- Asukkailla yhteisöllisyyttä ei juuri ole, mutta työyhteisö on toimiva
- Asukasyhteisö ja työyhteisö ovat omat erilliset yhteisönsä

35.

Mikä mielestäsi edistää parhaiten yhteisöllisyyttä?

250 merkkiä jäljellä

36. Oletko havainnut yhteisöllisyyttä heikentäviä asioita?

kyllä

ei

Voit halutessasi kertoa tarkemmin.

250 merkkiä jäljellä

37.

Onko teillä yksi tai useampia erityisen hyviä käytäntöjä yhteisöllisyyteen tai sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyen, joista riittäisi jaettavaa muillekin? Käytännöt voivat liittyä toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen, sisältöön tai kehittämiseen.

300 merkkiä jäljellä

38.

Haluatko antaa palautetta kyselystä tai kertoa vielä jotain muuta aiheeseen liittyvää?

300 merkkiä jäljellä

Kiitos vastauksistasi!

Kyselyn tulokset julkistetaan osallistujille maksuttomassa
GeroMetro 10 vuotta -juhlaseminaarissa 20.11.2024.
Seminaarin ilmoittautumislinkki löytyy Soccan tapahtumat -sivulla.